

TOSHKENT KIMYO XALQARO UNIVERSITETI
SAMARQAND FILIALI “IJTIMOIY VA
GUMANITAR FANLAR” KAFEDRASI
O‘QITUVCHISI AMIRDINOV JAHONGIRNING
«O‘ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI» FANIDAN
“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TA’LIM
SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR”

MAVZUSIDA

2023–YIL 12-APREL KUNI O‘TKAZILADIGAN

OCHIQ SEMINAR

MASHG‘ULOTI

Samarqand 2023

Tuzuvchi :

**Amirdinov J. -“Ijtimoiy va gumanitar fanlar” kafedrası
o‘qituvchisi**

Taqrizchilar:

**Ergashev B. -SamDU “Tarixshunoslik va manbashunoslik”
kafedrası mudiri, professor, t.f.d.**

**Mattiyev O‘. -“Ijtimoiy va gumanitar fanlar” kafedrası tarix
fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)**

OCHIQ DARSNING O‘TKAZILISHIGA OID UMUMIY

MA’LUMOTLAR:

1. Ochiq dars sanasi: 12.04.2023.
2. Ochiq dars o‘tkazilgan ta’lim yo‘nalishi: Zootsiyeneriya (turlari bo‘yicha) yo‘nalishi
3. Ochiq dars o‘tkazilgan vaqt: 10:00-11:20
4. Ochiq dars o‘tkaziladigan joy: 3 bino 380- xona.
5. Ochiq dars turi: Seminar.
6. Ochiq darsda ishtirok etgan akademik guruhlar: Zootsiyeneriya (turlari bo‘yicha) yo‘nalishi 1-kurs 105-guruh talabalari
7. Ochiq dars o‘tkaziladigan fan: “O‘zbekistonning eng yangi tarixi”
8. Ochiq dars mavzusi: “O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar”.
9. Ochiq dars maqsadi: Talabalarga “O‘zbekistonning eng yangi tarixi” fanidan mustaqil bilim berish. Ularda mustaqillik yillarida O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar haqida yangi ma’lumotlar bo‘yicha ko‘nikmalar hosil qilish. Talabalalarda ushbu mavzu yuzasidan bilim va malakalarni rivojlantirish.
10. Ochiq dars uchun belgilangan ichki ekspertlar Mattiyev O‘. -“Ijtimoiy va gumanitar fanlar” kafedrasi tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) Mattiyev O‘.
11. Ochiq darsda erkin kuzatuvchi sifatida ishtirok etgan kafedra o‘qituvchilari:
12. Ochiq darsda qo‘llanilgan axborot va pedagogik texnologiya: taqdimot, klaster, yakka tartibda ishlash, savol javob, aqliy hujum metodlarni qo‘llash.
13. Ochiq dars natijalari kafedra yig‘ilishida muhokama qilingan sana:
_ -sonli bayonnoma (_____ 2023).

O 'quv mashg'ulotining ta'lim texnologiyasi modeli

MAVZU: "O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar" (2 SOAT)

Vaqt: 2 soat	Talabalar soni: 26 nafar
O'quv mashg'ulotining shakli va turi:	Seminar mashg'uloti
Dars rejasi (o'quv mashg'ulotining tuzilishi):	1. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi. Yangi jamiyat qurishda ta'lim va tarbiyaning o'rni va roli 2. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun va "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi"ning qabul qilinishi 3. O'zbekistonda yangi avlod kadrlar tayyorlash sohasidagi o'zgarishlar. Oliy ta'lim sohasida qabul qilingan Qonunlar va ularda belgilangan vazifalar
O'quv mashg'uloti maqsadi:	Talabalarining fan yuzasidan egallagan bilim va ko'nikmalarini aniqlash, mustahkamlash, kengaytirish, "O'zbekistonning eng yangi tarixi" fanidan mustaqillik yillarida O'zbekiston Respublikasida yuz bergan muhim o'zgarishlar, tub islohotlarning mazmun-mohiyatini ko'rsatish va jamiyat hayotida talabaning o'rnini, o'zligini anglatishdan iborat.
Pedagogik vazifalar: - talabalarining oldingi mashg'ulotlarda o'zlashtirgan bilim va ko'nikmalarini mustahkamlash; - matn va yangi metodlar asosida ularning fanni chuqur o'zlashtirishlariga ko'maklashish;	O'quv faoliyati natijalari: - talabalar oldingi mashg'ulotlarda olgan bilim va ko'nikmalarini namoyon etadilar; - matn asosida o'zlarining bilimlar boyligini orttiradilar, mavzu yuzasidan tasavvurlarini kengaytiradilar. - dars davomida o'zlarining yozma va og'zaki nutqlarini yanada ravonlashtiradilar.

- talabalarning yozma va og‘zaki nutqi rivojiga ko‘maklashish	
Ta‘lim usullari:	Og‘zaki muloqot, aqliy hujum, klaster
Ta‘lim shakli:	Jamoa, guruhlarda ishlash, yakka tartibda ishlash, tezkor savol-javoblar
Ta‘lim vositalari:	O‘quv dasturi, amaliy mashg‘ulotlar matni, darslik, o‘quv qo‘llanmalari, uslubiy qo‘llanmalar, doska, bo‘r, tarqatma materiallar, test, tarqatma kartochkalar, kompyuter texnologiyasi va boshqalar.
Ta‘lim berish sharoiti:	Dekanat tomonidan dars jadvalida belgilangan, guruh bo‘lib ishlashga mo‘ljallangan stollar, stullar va mavjud auditoriya.
Monitoring va baholash:	Og‘zaki so‘rov: tezkor so‘rov. Yozma so‘rov: savollarga yozma javob, yozma bajarilgan topshiriqlarini tekshirish, test bilan ishlash

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Matyaqubov X.H. O‘zbekistonning eng yangi tarixi – Toshkent, Toshkent davlat pedagogika universiteti, 2021
2. Xoliqova R.E. O‘zbekistonning eng yangi tarixi – Toshkent, Toshkent davlat texnika universiteti, 2021
3. Haydarov O., Qoraboyev S. O‘zbekistonning eng yangi tarixi – Samarqand, “Navro‘z poligraf” , 2022
4. Ўзбекистон тарихи (1917-1991 йиллар). 2 том. Масъул муҳаррирлар: Р.Абдуллаев, Қ.Ражабов, М.Раҳимов. - Тошкент: Ўзбекистон, 2019.
5. Мустақил Ўзбекистон тарихи. Масъул муҳаррир А.Сабиров. - Тошкент: Академия, 2013.
6. Каримов И.А. Юксак маънавият-енгилмас куч. -Тошкент: Маънавият, 2008.
7. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга кураимиз. - Тошкент: Ўзбекистон. 2017.
8. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Т. 1. - Тошкент: Ўзбекистон..2017.
9. Мустақиллик: Изоҳли илмий-оммабоп луғат // М.Абдуллаев ва бошқалар:

тўлдирилган учинчи нашр. - Тошкент: Шарқ, 2006.

Mavzu: O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar.

REJA:

1. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi. Yangi jamiyat qurishda ta’lim va tarbiyaning o‘rni va roli
2. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun va “Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi”ning qabul qilinishi
3. O‘zbekistonda yangi avlod kadrlar tayyorlash sohasidagi o‘zgarishlar. Oliy ta’lim sohasida qabul qilingan Qonunlar va ularda belgilangan vazifalar

Tayanch so‘z va iboralar: *“Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun, ta’limni moliyalashtirish, ta’lim, maktab ta’limi, oliy ta’lim, oliy ta’limdan keyingi ta’lim, kadrlar malakasini oshirish, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi, oliy ta’limdagi islohotlar, ta’lim va tarbiya, ilm-fan, sirtqi ta’lim, kredit-modul tizimi*

1. Ma'lumki ta'lim mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy, g‘oyaviy-madaniy hayotining muhim tarmog‘idir. Ta'lim asoslari O‘zbekistonda uning Konstitutsiyasi va «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonun bilan kafolatlangan.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1992-yil 2-iyuldagi qaroriga asosan «Ta’lim to‘g‘risida»gi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni (keyinchalik 1997-yilda hamda 2020-yilda yangidan qabul qilingan)amalga kirdi.

Ta’lim sohasidagi mazkur qonunda respublikada ta'limning jamiyatni ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-madaniy rivojlantirishning ustuvor sohasi ekanligi e'tirof etilgani holda ta'lim sohasida davlat siyosatining asosiy tamoyillari, ta'lim tizimi va boshqaruvi tartibi, ta'lim-tarbiya xodimlarining haq-huquqlari, vazifalari, mas'uliyatlari, maqsadlari belgilab berildi.

Ta’lim tizimida quyidagi o‘zgarishlar amalga oshirildi:

- Toshkent, Samarqand, Urganch, To‘rtko‘1, Andijon bank kollejlari, Toshkent ayollar kolleji tashkil etildi. Respublikada 1996–1997-o‘quv yilida 258 ta o‘rta kasb-hunar ta’lim o‘quv yurti ishladi. Ularda qariyb 16 ming o‘qituvchi va muhandis-pedagog xodimlar 197 ming o‘quvchiga kasb-hunar o‘rgatish bilan shug‘ullandi;

- Oliy ta’lim sohasida ham qator yangi o‘quv yurtlari ochildi. Eng zarur zamonaviy mutaxassisliklar bo‘yicha yangi oliy o‘quv yurtlari – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat va jamiyat qurilishi akademiyasi, Qurolli Kuchlar akademiyasi, Ichki ishlar vazirligi akademiyasi, Bank-moliya akademiyasi, Toshkent moliya instituti, Navoiy konchilik instituti, Samarqand davlat chet el tillari instituti, Andijon muhandislik-iqtisodiyot instituti, Jizzax politexnika instituti, Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti, Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti, Navoiy davlat pedagogika instituti, Namangan muhandislik-iqtisodiyot instituti hamda viloyatlarda yirik universitetlarning

filiallari tashkil etildi. 1997-yil boshlarida Respublika Oliy ta'lim tizimida 58 ta oliy o'quv yurti, shu jumladan, 16 ta universitet va 42 ta institut faoliyat ko'rsatdi. Ularda 164 ming talaba o'qidi, 18,5 ming professor-o'qituvchi faoliyat ko'rsatdi;

- Abituriyentlar va talabalarning bilim darajasini test va reyting asosida baholashning ilg'or usullari joriy etildi;

- Oliy malakali ilmiy va ilmiy-pedagog kadrlar sifatiga bo'lgan talablarning oshgani bois aspirantura va doktoranturada kadrlar tayyorlash kengaydi. Oliy attestatsiya komissiyasi tashkil etildi;

- Iste'dodli yoshlarni moddiy va ma'naviy rag'batlantirish, chet elda o'qishini qo'llab-quvvatlash maqsadida Respublika bolalar fondi, "Kamolot", "Sog'lom avlod uchun", "Iste'dod", "Ulug'bek" va "Umid" jamg'armalari tashkil etildi;

- O'zbekiston ta'lim sohasida AKSELS, AYREKS, Amerika Kollejlari Konsorsiumi, SARE, Tinchlik Korpusi (AQSH), DAAD, Konrad Adenauer Fondi (Germaniya), Britaniya Kengashi (Buyuk Britaniya) kabi xalqaro tashkilotlar va boshqa nohukumat tashkilotlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'ydi. 2006-yil yozida Toshkentda Lomonosov nomidagi Moskva Davlat Universitetining filiali tashkil etildi.

Oliy o'quv yurtlari mamlakat ta'lim tizimida yetakchi bo'g'indir. Chunki oliy maktab O'zbekiston mustaqilligini mustahkamlovchi milliy boylikning o'sishiga imkon yaratuvchi, kuchli, qat'iyatli mutaxassislar shu bo'g'inda tayyorlanadi.

Mamlakat shaharlarida oliy universal ta'limni joriy etishda rivojlangan davlatlar tajribasiga suyanib ish tutildi. Jumladan, Amerika Qo'shma Shtatlarining Garvard, Stenford, Priston, Buyuk Britaniyaning Oksford, Kembrij, Lid, Fransiyaning Strasburg, Lion, Dijon, Grenobl shaharlari nomi bilan ataluvchi universitetlari bu mamlakatlarning poytaxtlarida emas, turli viloyatlarida joylashgan bo'lishiga qaramasdan, o'zining yuksak malakali kadrlar tayyorlash va ilmiy salohiyatlari bilan jahonda nom qozongan.

Yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashda talabalarning xorijda o'tadigan stajirovkalariga va qo'shma korxonalar, firmalar, auditorlik kompaniyalarida ishlab chiqarish praktikasidan o'tishlariga katta ahamiyat berilmoqda. Shu kunlarda mamlakatimizdan minglab talabalar xorijiy mamlakat o'quv yurtlarida iqtisodiy ixtisoslar bo'yicha o'qishmoqda. Bir necha ming talaba 3 oydan bir yilgacha xorijiy o'quv yurtlarida ta'lim olmoqda.

2008-yildan buyon Toshkentda innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va loyihalar yarmarkasi o'tkazib kelinmoqda. 2008–2015-yillar davomida o'tkazilgan I – VIII yarmarkalar doirasida jami 4000 dan ortiq ishlanmalar taqdim etildi. 2008-yildan buyon umumiy qiymati 113 mlrd. so'mdan ortiq bo'lgan 3000 dan ziyod shartnomalar tuzildi. O'zbekiston olimlari demokratik va huquqiy jamiyatning ma'naviy-ma'rifiy va madaniy rivojlanishini tadqiq qilish, innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish, energetika va energiya xomashyosini tejash, axborotlashtirish va axborot-kommunikatsiya, kimyo, bio va nanotexnologiyalarni

rivojlantirish, qishloq xo'jaligi, ekologiya va atrofmuhitni muhofaza qilish, tibbiyot, farmakologiya, geologiya, geofizika, seysmologiya bo'yicha ma'lum yutuqlarga erishib kelmoqda.

Arxeologiya fani sohasida ham ma'lum siljishlar bo'ldi. Jumladan, 2002-yildan «O'zbekistonda arxeologik tadqiqotlar» yillik to'plamlari nashr etilib, ularda respublikamiz hududida olib borilayotgan arxeologik tadqiqotlarning umumlashma ilmiy xulosalari berib boriladi. 2010-yildan esa «O'zbekiston Arxeologiyasi» ilmiy jurnali chop etila boshlandi. Fanning boshqa yo'nalishlaridagi olimlar ham yirik natijalarni qo'lga kiritishmoqda.

Fanlar akademiyasi O'simlik moddalari kimyosi instituti tomonidan tayyorlangan 10 jildlik «Tabiiy birikmalar (O'simlik zahiralari, tuzilishi va xossalari)» nomli noyob ma'lumotnoma ingliz tilida Londonda chop etildi. Bu ilm-fan sohasida xalqaro hamkorlik rivojlanayotganidan ham dalolat beradi.

2. Ta'lim tizimida bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilsada, hali bu sohada jiddiy kamchiliklar mavjud edi. Ta'lim tizimi, kadrlar tayyorlash jamiyatda bo'layotgan demokratik o'zgarishlar, bozor islohotlari talablari bilan bog'lanmagan edi. O'quv jarayonining moddiy texnika va axborot bazasi qoniqarsiz ahvolda edi. Ta'lim muassasalarida zamonaviy o'quv adabiyotlari va didaktik materiallar yetishmasdi. Yuqori malakali pedagoglar yetishmasdi, ishlab turgan murabbiy-o'qituvchilar kattagina qismining bilim va kasb saviyasi yetarli darajada emas edi. Maktab o'quvchilarida mustaqil fikr shakllantirilmayotgan edi.

Birinchi Prezident I.A.Karimov tashabbusi bilan ta'limni tubdan isloh qilish yo'llari ishlab chiqildi. Islom Karimov 1997-yil 29-avgustda Oliy Majlisning IX-sessiyasida "Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori" mavzusida ma'ruza qildi. Ma'ruzada oldimizga qo'ygan buyuk maqsadlarimizni ro'yobga chiqarish taqdiri, avvalambor, zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, ongli mutaxassis kadrlar tayyorlash muammosi bilan chambarchas bog'liq ekanligi asoslab berildi va quyidagi vazifalar ilgari surildi:

- eski sovet davridan qolgan ta'lim-tarbiya tizimiga xos mafkuraviy qarashlardan, sarqitlardan qutulish;
- milliy ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, uning milliy zaminini mustahkamlash, jahon andazalari darajasiga ko'tarish;
- uzluksiz ta'lim tizimini tashkil qilish;
- ta'lim muassasalarining moddiy bazasini zamon talablari darajasiga ko'tarish;
- bolalarimizga zamonaviy bilim berish, buning uchun, avvalo, o'qituvchi-murabbiylar bilimining saviyasini ko'tarish;
- zamonaviy o'quv dasturlari, darsliklar yaratish;
- xorijiy tillarni o'rganish va o'rgatishga katta ahamiyat berish;
- bitiruvchilarni emas, maktab ta'limi va tarbiyasini ko'rgan shaxslarni tayyorlash;

– o‘quvchilarda mustaqil fikr yuritish ko‘nikmalarini hosil qilish, ularni erkin fikrlaydigan etib tarbiyalash;

– respublika oliy o‘quv yurtlarining xorijiy davlatlardagi oliy o‘quv yurtlari bilan aloqasini o‘rnatish va mustahkamlash; yoshlarimizni, professor-o‘qituvchilarni taraqqiy topgan davlatlardagi o‘quv markazlariga borib o‘qishini, malakasini oshirishini tashkil etish.

1997-yil 29-avgust kuni O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IX-sessiyasida O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi yangi Qonuni va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” qabul qilindi. Ularda ta’lim sohasidagi davlat siyosatining quyidagi asosiy prinsiplari belgilab berildi:

- ta’lim va tarbiyaning insonparvar, demokratik xarakterda ekanligi;
- ta’limning uzluksizligi va izchilligi;
- umumiy-o‘rta, shuningdek o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limining majburiyligi;

- o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limining yo‘nalishini: akademik litseyda yoki kasb-hunar kollejida o‘qishni tanlashning ixtiyoriyligi;

- ta’lim tizimining dunyoviy xarakterda ekanligi;
- davlat ta’lim standartlari doirasida ta’lim olishning hammauchun ochiqligi;
- ta’lim dasturlarini tanlashga yagona va tabaqalashtirilgan yondashuv;
- bilimli bo‘lishni va iste’dodni rag‘batlantirish;
- ta’lim tizimida davlat va jamoat boshqaruvini uyg‘unlashtirish.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim quyidagi turlarda amalga oshirilishi belgi-landi:

- maktabgacha ta’lim;
- umumiy o‘rta ta’lim;
- o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi;
- oliy ta’lim;
- oliy o‘quv yurtidan keyingi ta’lim;
- kadrlar malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash;
- maktabdan tashqari ta’lim.

Milliy dasturni yaratishda hayotimizning barcha sohalarida bosqichma-bosqich amalga oshirilayotgan islohotlarga monand ravishda, ta’lim islohotlarini uch bosqichda amalga oshirish nazarda tutilgan:

Birinchi bosqich (1997–2001-yy.) da mavjud kadrlar tayyorlash tizimining ijobiy salohiyatini saqlab qolish asosida ushbu tizimni isloh qilish va rivojlantirish uchun huquqiy, kadrlar jihatidan, ilmiy-uslubiy, moliyaviy-moddiy shart-sharoitlar yaratish vazifalari ro‘yobga chiqariladi;

Ikkinchi bosqich (2001–2005-yy.) da Milliy dastur to‘liq ro‘yobga chiqadi, mehnat bozorining rivojlanishi va real ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni hisobga olgan holda unga aniqliklar kiritiladi;

Uchinchi bosqich (2005- va undan keyingi yillar) da to‘plangan tajribani tahlil qilish va umumlashtirish asosida, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish istiqbollari muvofiq kadrlar tayyorlash tizimi takomillashtiriladi va rivojlaniriladi.

Oliy ta'lim ikki bosqichdan: bakalavriat va magistraturadan iborat etib qayta tashkil etildi. 1999-yilda Toshkent Islom universiteti tashkil etildi. 2001/2002 o'quv yilida 62 ta oliy o'quv yurtida 180 mingdan ortiq bo'lajak bakalavrlar va 5 mingdan ortiq magistrantlar ta'lim-tarbiya oldilar. 18486 nafar professor-o'qituvchilar mehnat qildilar, ularning 1462 nafari fan doktori, 7201 nafari fan nomzodidir. 1998–2001-yillarda 131 ta bakalavriat yo'nalishi, 664 ta magistratura mutaxassisliklari bo'yicha bakalavr va magistrlar uchun qo'yiladigan talablarni o'zida mujassamlashtirgan davlat ta'lim standartlari, ularga mos o'quv dasturlari, o'quv adabiyotlari yaratildi va ta'lim jarayoniga joriy etildi. 2002-yilda 35620 talaba bakalavr, 3000 tasi magistr unvonini oldi.

Mamlakatimizda iqtidorli yoshlarni izlab topish, ularga ko'maklashish, qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat siyosati olib borilmoqda. Bu borada xalqaro hamkorlikni yo'lga qo'yish Milliy dasturda belgilangan muhim vazifalardan biri edi. 1997-yilda tashkil etilgan "Umid" jamg'armasi yo'llanmasi bilan 1997–2001-yillarda 785 nafar yigit-qiz rivojlangan davlatlarning oliy o'quv yurtlariga o'qish uchun jo'natildi. Ular-dan 519 nafari o'qishlarini bitirib keldi va Prezident farmoyishi bilan tashkil etilgan Maxsus ishchi guruhi yo'llanmasi bilan vazirliklar, idoralar, tashkilotlar va korxonalarda ishlamoqdalar. 2002-yil iyulda Toshkentda Xalqaro Vestminster universiteti tashkil etildi va 160 ta dastlabki talabalar qabul qilindi.

O'zbekiston ta'lim muassasalarining Yevropadagi ta'lim jamg'armasi, Germaniyadagi Texnika hamkorlik tashkiloti, Yaponiyadagi JAYKA xalqaro tashkiloti, Koreyaning KOYKA agentligi, YUNESKO, Jahon banki, TESIS-TEMPUS ochiq jamiyat instituti, AQSH, Angliya, Fransiya, Yaponiya, Daniya, Xitoy, Gollandiya Oliy ta'lim vazirliklari bilan hamkorligi kengayib bordi. Ta'lim ravnaqi uchun 150 mln. AQSH dollari hajmida chet el investitsiyalari jalb etildi. Oliy o'quv yurtlarining yuzlab professor-o'qituvchilari "Ustoz" jamg'armasi yo'llanmasi bilan xorijiy oliy o'quv yurtlarida malaka oshirishda bo'lib qaytdilar.

Prezidentning 2011 yil 20 mayda "Oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini modernizatsiyalash va mutaxassislar tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Mazkur Qaror oliy ta'lim muassasalari faoliyatini jahon andozalari darajasida tashkil etish, ularni zamonaviy darslik, o'quv-uslubiy qo'llanmalar, ilmiy laboratoriyalar bilan ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Bundan tashqari, o'qituvchilarning amaliy jihatdan chet tillarini bilishi bo'yicha ham bir qator ishlar amalga oshirildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yil 10 dekabrda qabul qilingan "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorining muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

2015 yilda O'zbekistonda nogiron va rivojlanishida nuqsoni bor bolalar uchun quyidagi yo'nalishlardagi ta'lim turlari mavjud edi:

- maxsus maktabgacha ta'lim;
- uyda yakka tartibdagi ta'lim;
- maktabgacha umumta'lim muassasalari qoshidagi integrasiya guruhlarini;

- umumta'lim maktablari qoshidagi logopediya punktlari va integrasiya sinflari;

- maxsus kasb-hunar kollejaridagi integrasiya guruhleri.

Mazkur muassasalarda ko'zi ojiz, zaif ko'ruvchi, kar va zaif ko'ruvchi, aqli zaif, ruhiy rivojlanishi sustlashgan, tayanch harakati a'zolari harakati buzilgan, nutqida murakkab nuqsoni bo'lgan bolalar ta'lim-tarbiya oldi. Mamlakatimizda alohida yordamga muhtoj bolalar va o'smirlar ta'limi, ularning nuqson turlari va uning darajalarini inobatga olgan holda, maxsus ta'limning 8 yo'nalishi (aqli zaif, ruhiy rivojlanishi sustlashgan, nutqida, ko'rishida va eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar) bo'yicha korreksion ta'lim tashkil etildi.

Mazkur davrda oliy ta'lim sohasini rivojlantirish bo'yicha ham bir qancha ishlar amalga oshirildi. Jumladan, 2015 yil 12 iyunda O'zbekiston Respublikasi Prezidentimizning "Oliy ta'lim muassasalarining rahbar va pedagog kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish choratadbirlari to'g'risida"gi farmoni qabul qilindi. Ushbu farmon yurtimizdagi oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilarining kasb darajasi va malakasini muttasil oshirib borish, ularni bugungi kun talablariga muvofiq muntazam qayta tayyorlashning takomillashtirilgan tizimini joriy etish asosida yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash sifatini tubdan oshirishga qaratildi.

Bundan tashqari, O'zbekistonda Mustaqil davlatlar hamdo'stligi mamlakatlari orasida birinchi bo'lib oliy ta'limning zamonaviy ikki bosqichli - bakalavriat va magistratura yo'nalishiga o'tildi.

3. Ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan ishlar keyingi yillarda ham davom ettirildi. Jumladan, 2017-yil 7-fevralda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni e'lon qilindi. Mazkur Farmonda ijtimoiy soha, xususan, ta'lim va ilm-fan sohalarini takomillashtirish borasida qator vazifalar belgilandi.

2017-2021-yillarda oliy ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish dasturini ishlab chiqish, o'quv dasturlarini yanada zamonaviylashtirish, pullik xizmatlar ko'rsatish va moliyalashtirishning qo'shimcha manbalarini izlashda oliy o'quv yurtlarining vakolatlarini kengaytirish yo'li bilan ularning mustaqilligi bosqichma-bosqich rivojlantirib borilishi belgilandi.

2017-yil 10 yildan ortiq vaqt mobaynidagi tanaffusdan keyin, davlat va jamiyatdagi malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojlar inobatga olinib, O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan sirtqi ta'lim tizimi tiklandi, maxsus sirtqi ta'lim takomillashtirildi.

2017-yil 16-noyabrda O'zbekiston Prezidentining «Respublika oliy ta'lim muassasalari bakalavriatiga kirish test sinovlarini o'tkazish tartibini takomillashtirish to'g'risida»gi qarori qabul qilindi. Unga muvofiq, 2018/2019 o'quv yilidan boshlab alohida iqtidor talab etiladigan madaniyat, san'at, dizayn, tasviriy va amaliy san'at, musiqiy ta'lim, san'atshunoslik, sport va jismoniy tarbiya

sohasidagi ta'lim yo'nalishlarida test sinovlari o'tkazilmaydigan bo'ldi. Masalan, O'zbekiston davlat konservatoriyasi, O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti, Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti, O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya instituti va alohida iqtidor talab etadigan ta'lim yo'nalishlariga faqat ijodiy imtihonlar orqali qabul qilish yo'lga qo'yildi.

Test sinovlari shaffof va haqqoniy o'tishini ta'minlash maqsadida ushbu tizimni takomillashtirish hamda abituriyentlar, ota-onalarga yengilliklar tug'dirish maqsadida mavjud tizimni isloh qilish talab etildi. 2018/2019 o'quv yilidan boshlab, test jarayonini bir kunda emas, 15 kun davomida o'tkazish, natijasini esa imtihonning ertasiga e'lon qilish amaliyoti yo'lga o'yildi.

2017-yilda mamlakatimizda 80 dan ortiq oliy o'quv yurti, jumladan, 19 ta universitet, 37 ta institutlar, 6 ta akademiya, 1 ta konservatoriya, 1 ta raqs va xoreografiya oliy maktabi, 13 ta OTMLar filiallari, 6 ta xorijiy davlatlar OTMLarining filiallari faoliyat ko'rsatdi.

2017 yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Vazirlar Mahkamasining yetmishga yaqin farmon, qaror va farmoyishi qabul qilindi. Bu tom ma'noda ta'lim tizimidagi o'zgarish va yangilanishlar jarayonini boshlab berdi. Umumta'lim maktablariga mazkur yilda 10-sinfga o'quvchilar qabul qilish qayta yo'lga qo'yildi. Bu akademik litsey va kasb-hunar kollejlariga qabul jarayoni bilan barobar olib borildi. Bunda ota-onalar va o'quvchilarning xohish-istaklari inobatga olindi.

Vazirlik markaziy apparati tarkibida **o'qituvchilarning sha'ni va qadriyatini himoyalash, ular huquqlarining buzilishiga yo'l qo'ymaslik, davlat organlari va boshqa tashkilotlarning ta'lim muassasalari faoliyatiga asossiz aralashuviga yo'l qo'ymaslik** maqsadida Nazorat-huquqiy xizmati tashkil etildi. Respublika maqsadli kitob jamg'armasi Moliya vazirligidan Xalq ta'limi vazirligiga o'tkazildi. Xalq ta'limi sohasida loyiha hujjatlariga texnik topshiriqlarni ishlab chiqish va qurilish ob'ektlari sifatini nazorat qilish injiniring kompaniyasi tashkil etildi. Xalq ta'limi sohasidagi islohotlarga ko'maklashish jamg'armasi tashkil etildi, shu bilan birga 2019 yil 1 yanvardan xalq ta'limini rivojlantirish jamg'armasi tashkil etildi.

2019 yil 8-oktabrda O'zbekiston Respublikasi oily ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi qabul qilindi. Unda oily ta'lim bilan qamrov darajasini 50 foizga yetkazish, respublikadagi barcha OTMLarni kredit-modul tizimiga o'tkazish vazifasi qo'yildi.

2020 yilda mamlakatda 117 ta OTM faoliyat olib bordi. 2022 yilga kelib ularning soni 159 taga yetdi. Yangi oliy ta'lim muassasalarini ochish va yoshlarni oliy ta'limda o'qishni davom ettirishga jalb qilish ishlari amalga oshirilmoqda. 2017-yilda oliy ta'limga o'rta ta'limdan o'quvchilarni qamrab olish 9 foizni tashkil qilgan bo'lsa, 2020 yil ushbu raqam 20 foizga yetgan. 2021 yil yili ushbu

ko'rsatkichni 25 foizga yetkazildi. 2020 yil holatiga O'zbekistonda 21 ta xorij OTM filiali, jumladan, Germaniya, Italiya, Fransiya, Rossiya, Yaponiya va Malayziya kabi davlatlarning institut va universitetlarining filiallari nafaqat poytaxt, balki viloyatlarda ham ochilgan. 2020-yilda xorij OTM filiallari soni yana 10 taga ko'payadi.

2021 yilda oliy ta'limga qabul parametrlari 2016 yilga nisbatan 2,5 barobarga o'sdi, yoshlarimizni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasi 9 foizdan 29 foizga yetdi. Oliy ta'lim muassasalariga, real imkoniyatlardan kelib chiqqan holda, qabul kvotalarini mustaqil belgilash tizimini joriy etish belgilandi. Oxirgi 3 yilda oliy ta'lim muassasalari soni 65 tadan 117 taga yetdi, qabul o'rinlari 66 mingtadan 181 mingtaga oshdi. Ularning moddiy-texnik bazasi mustahkamlandi. Xorijiy mamlakatlar bilan qo'shma ta'lim dasturlari doirasida 64 ta yangi kasb bo'yicha mutaxassislar tayyorlash yo'lga qo'yildi. Professor-o'qituvchilarning maoshi o'rtacha 3,5 baravarga oshirildi.

2020 yil 23 sentabrda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning yangi tahriri qabul qilindi. Hujjat 1997 yildan buyon amal qilib kelayotgan eskirgan "Ta'lim to'g'risida" va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida"gi qonunlarni almashtirdi. Yangi qonunning oldingisidan farqlari quyidagilar:

birinchidan, ta'lim olish shakllarining tasnifi kengaytirildi:

- ishlab chiqarishdan ajralgan (kunduzgi) va ajralmagan holda (sirtqi, kechki, masofaviy);
- nazariy - ta'lim tashkiloti negizida, amaliy - ta'lim oluvchining ish joyida birga olib boriladigan dual ta'lim;
- oilada ta'lim olish va mustaqil ta'lim olish;
- katta yoshdagilarni o'qitish va ularga ta'lim berish;
- jismoniy, aqliy, sensor (sezgi) yoki ruhiy nuqsonlari bo'lgan bolalar (shaxslar) uchun inklyuziv ta'lim;
- eksternat tartibidagi ta'lim - o'quv dasturlarini mustaqil ravishda o'zlashtirishni o'z ichiga olib, uning yakunlari bo'yicha ta'lim oluvchilardan davlat ta'lim muassasalarida yakuniy va davlat attestatsiyalaridan o'tish;
- mudofaa, xavfsizlik va huquqni muhofaza qilish faoliyati sohasida kadrlar tayyorlash.

ikkinchidan, Vazirlar Mahkamasi, Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi (Ta'lim inspeksiyasi), Prezident, ijod va ixtisoslashtirilgan maktablarni rivojlantirish agentligi, shuningdek soha vazirliklari va mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolatlari tafsilotlari bilan aniqlashtirildi.

uchinchidan, ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarining huquqiy maqomiga ko'proq etibor qaratilgan:

- ta'lim tashkilotlari – ularni tashkil etish, qayta tashkil etish va tugatish, ustavga talablar;
- pedagogik xodimlar, ta'lim oluvchilar, ularning ota-onalari va boshqa qonuniy vakillari – huquqlar, majburiyatlar va kafolatlar bo'yicha ta'lim-tarbiya jarayoni ishtirokchilarini ijtimoiy himoya qilish chora-tadbirlari belgilangan.

to'rtinchidan, davlat ta'lim standartlari va talablari, o'quv jarayoniga o'quv rejalari va dasturlarini, ta'lim sohasiga eksperimental va innovatsion faoliyat ta'limni joriy etish bilan bog'liq masalalar tartibga solingan. O'qishga qabul qilish, jumladan maqsadli qabul qilish mexanizmi bayon etilgan;

beshinchidan, davlat tomonidan tartibga solish va nazorat qilish dastaklari reglamentlangan:

- nodavlat ta'lim tashkilotlarining faoliyatini litsenziyalash – litsenziyalar Ta'lim inspeksiyasi tomonidan cheklanmagan muddatga, har bir ta'lim turi uchun alohida beriladi;
- ta'lim tashkilotlarini attestatsiyadan va davlat akkreditatsiyasidan o'tkazish – Ta'lim inspeksiyasi tomonidan 5 yil muddatga amalga oshiriladi. Bunda nodavlat ta'lim tashkilotlari litsenziya olingan kundan e'tiboran 5 yil davomida akkreditatsiyadan o'tgan deb hisoblanadi, bu muddat tugagach, ushbu attestatsiya va akkreditatsiyadan o'tkaziladi. Davlat akkreditatsiyasidan o'tgan tashkilotlar maxsus reyestrda kiritiladi, bu haqdagi ma'lumotlar Ta'lim inspeksiyasining saytiga joylashtiriladi;

Ushbu qonun o'zida ta'lim tizimiga zamonaviy yondoshuvni aks ettirgani bilan ahamiyatlidir.

NAZORAT UCHUN SAVOLLAR:

1. Istiqloлга endi erishgan O'zbekistonda ta'lim tizimi qanday ahvolda edi?
2. Ta'lim tizimini rivojlantirishning jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyati nimada?
3. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi haqida nimalarni bilib oldingiz?
4. Mustaqillik yillarida ta'lim tizimida qanday muhim ishlar amalga oshirildi?
5. Mustaqillik yillarida ilm-fanning rivojlanishi uchun dastlab nimalarga e'tibor berildi?
6. Oliy ta'limdagi so'nggi yillardagi yirik o'zgarishlarni ayting.
7. Oliy ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar sizni qoniqtiradimi?
8. So'nggi yillarda Xalq ta'limi tizimida qanday muhim islohotlar amalga oshirildi?
9. 2020 yilda yangi qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning oldingilaridan farqli jihatlarini ayting.

Tuzuvchi:

Amirdinov J.

Kafedra mudiri:

Zubaydullayev O'.